

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 87 (10984)

1979 чылдың апрель 13, пятница

1925 чылда төптүлдүктүң

Өртү 2 коп.

УЛУГ ЗАВОДТУҢ ЭГЕЗИ

КРАСНОЯРСК. (СЭТА-нын корр. А. Шенгелин). Красноярскиниң аар экскаваторлар заводунун баптайгы бүдүрүлгө объектисиниң стандарттыг эвес дериг-херекселдер пегиниң фундаментиңиз салып эгелээн.

Завод кылаштан чорур болган роторлук улуу күчүдүг экскаваторларын, а одагышкыч түдүктүчүлери, калдыкчыларын, карьерлерге казылгычтык аяккаларын кызыгына херекселер өрүмкөңи агрегаттарын, даг аяккаларга өскө-даа дериг-херекселдерин бүдүр. Ол техникка чурттуң хой-хой районнарына, эң илангыя Сибирге болган Ыраккы Чөөк чүк-ке уелег байланыштын ажык арга-биле казып тыларын калбартыр арганы бээр.

Бүдүрүлгени тударына хой салып түдүг организалациялар, 25 өрт-шпичил болган төлөспөлд институттары киришкен.

КОСМОНАВТИКА:

ЧАА-ЧАА ЧЕДИИШКИННЕР

Москвага байырлыг хурал

Космонавтикавиң хуви со-циалистиг туртарын аякка-чүчүр чорур. Бүгү делегейниң улустары калба-биле демдел-ген турар. Советтер чурту-нуң алдарыг огу Юрий Гагарин космос делегейне ортуку Черниг кивилерине аяккалар. Космостун аргаларын өртем-техниктиг дешил-теге, Черниг бүгү кивилер-ниң чаагай чорууга бараан болур кылдыр тургузар кул-биле каттышкан уаустарын калды акылдажылгаш улам калдыр калбарын олар.

Москвавиң аяккалар чорун-рында болган байыскалар гарнизонунун төлөспөлдөр-ниң Космонавтика хувиго тураскалган хурал Эвил-дер байыштын Колоннадыг залына апрель 11-де болган.

СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазыиң оралкымы Л. В. Смирнов, СССР-ниң Артемер акаде-мизааның президентин А. П. Александров, СССР-ниң ми-нистрлери, космонавтар, Болгарияның Компартияның ТК-аның секретары С. Михайлов болган Болга-рияның партия-чааг делега-цияныи өскө-даа келгилер-лер, партия, совет болган хой-ниги организациаларын уауруткучулары прези-дентка оларган.

Москва хоорай Советидиң куусомунун даргазыиң берги оралкымы С. М. Коло-мнин хуралды аяккалар.

«Интеркосмос» төвүлелиниң даргазы, СССР-ниң Артемер академияныиң оралкыч президентин Б. Н. Петров электик кылган. Бистиң улу-зуусу СССР-ниң Дээди Сове-динге чоокта чаа болган сон-гудалар үезинде Коммуни-стик партияны доландыр сым-лы каттышканы, партияның болган чаагыи шпичка ба-за даштын политикаи бүр-үн чурдатууну, илан-биле дел-тик турарын чаа деген көрүскөн илан-биле багдала Космонавтика хуви демдел-ген турар-дыр бис деп, ака-демтик чутузалган.

СССР-ниң Дээди Советиде согуздалар арамдыгы чыгар чурттуң амьдыра-лыгына шыгарайгы болуун согузари-биле долдуган бол-ган, СССР-ниң Чыгына секретири, СССР-ниң Дюди Советидиң Президиумунун Даргазы Леонид Ильич Брежневтиң Москвавиң Ву-ман согузда өвүгүтүк согу-дукчуларын согузда мур-гун хурамына чутузалган овалал демделгезинде бу-гаар алырга, өртем уениң көл түвөл биле, бистиң экономикави, өртемви, тли болган культуравистиң кодуруч уенига чаа, улам-ба бедик чадалар ол болган.

Совет аяккаларын, тех-никтин, конструкторлар-ны, өртемдериниң космо-навтикави могай чогу шу-дургу аяккаларын аяккалар соогуз чыдалар. Чер чогу-ун орбитазына үр уде аяккаларын солчу турар өккандарын өртем-шпич-ка комплексин тургузар-нын айтыры шпичир-леттинген. Билыг компле-с.

СССР-ниң Топ Комитетине, эл Л. И. Брежневте байырлыг чааганы хуралды киришчил-лери чагыс эл-сөткөлдүгү хүлээн алган.

(СЭТА).

МАЙ БИРНИ КҮШ-АЖЫЛЧЫ ЧЕДИИШКИННЕРЛИГ УТКУУЛУҢАР

А ЖЫР КҮҮСЕТКЕН ЭГЕЛЭЭР МҮРҮНДА

«Тыва көдээ тузуг» трестин Шуурмакта май белекээр пикетуунуң аякка-шпичилери ону беш чылдың дерткү чылдың планын онаалаларын хууса бетиале күүсээр, бүдүрүлгени аякка чорун бедилер дээр май мурунун шалымчы ээл-чөпкө туржуп, кымык аяккалар турарлар.

Кымык аякка-ижи-биле эш-өртүнүн хүнүгелин чаалап алган мураакчылар коллективте хой Илангыя чылаачылар Г. Потылини, И. Кирилловский, И. Завер-кин, В. Соловьев, Д. Кунгаалы болган О. Достайни, А. Крохалевтин уурткамын май белекээр центин 1, 2 бригадалары мураакчыларын олурун баштаан.

«Сут-Хел» совхозтун таракчылары чакы тарыгага белекее аяккаларын органи-заласты чорудуп. Делегейниң аякка чоннарыи эл-сөт-кү каттыштырылганын хуу-Май 1-ни төлөттиг уткучур дээр күженишкенин аяккалар турарлар. Аякка-агыиң Кинов салбырында Экер-оол Монгуш ууртка 10 эчки ашталыг эвено бута-сумун ишталганында аяккалар турарлар. Олар Ак-Көк-Чыраа, Курга-Сууда, Ууун-Сумун деп чер-лерде буталарын дестерин чаартып касык, 345 кубометр хемчээлиг дашты салганнар.

ТӨЛЕПТИГ УТКУУР ДЭЭШ

Ону беш чылдың дерткү чылдың планын онаалда-ларын болган социалистиг хүдээлелерин күүсээр дээр Тадышкын совхозтарын, Дуржулда станицаанын, сүт-бараан фермаларын кол-лективтери кымык аяккалар турарлар. Оларын арзамыда социалистиг чарыштын түн-пели ай салында үндүрери доктаанган, СССР-иң 50 чы-лы аттыг совхозтун Алаактыг бир дугаар, «Революцияны

чалымчы» совхозтарын Красноярска, Дуржулда ста-ницаанын Топ сүт-бараан фермалары март айда сүт бү-дүрер болган күрүгүгө саяр талааны-биле эл күрүгүгө-ни чедип алган. Алаактыг № 4 сүт-бараан фермада социалистиг чарыкка тылекчи болуп үтөп, СЭКП райкомун шпичир Кызыл туу-биле шпичаткан.

«Россия», «Революцияны чалымчы» совхозтарын фермалары эки шымарлыг сүтү күрүгөгө салып турар. «Россия» совхозтун сөткан сүдүнүң 68 хуузу берги сортугу болган.

Май мурунуң социалистиг чарыкы саанчылар орту-зунда калбарган олар ай-панын хууса бетиале күү-сөдөр соруганы салган.

М. НАЛЧАН.

АПРЕЛЬ 21 — КОММУНИСТИГ СУББОТНИК ХУНУ

Ш У П Т У Б Е Л Е Н

Тыва АССР-ниң Чөөнүң амьдырал хандырылга министествоунуң амьдыралга аяккалар нарын техника септээр бүдүрүл-гези («Рембытехниканы») база септе-ге-тузуг уаустогунуң коллективтери «Кы-мыл субботникке» белекее аяккалар доокан.

Министерствонуң септеге-тузуг уаустогунуң аяккаларын күш-ажылчы байыраалдын хувиңе бир муң рубль түн-гүгү тузуг-монтаж аяккалар болган ба-жык херекселдерин кылып бүдүр-гө, деп, оон начальниг Александр Иванович По-тапов чутаалды. Кандыг чектер, бригадалар каа, чүну кылырын баш удур тодараткан. Ол хүн субботникке 78 кижи киржир. Беш чылдың фондузунга 246 рубльдин са-лымшыкын кирер деп коллективти аяккаларын шпичираткан. Субботник хүвүне кижи бүрүд эл бедик бүдүрүчү-лүг аяккаларын хүлээген.

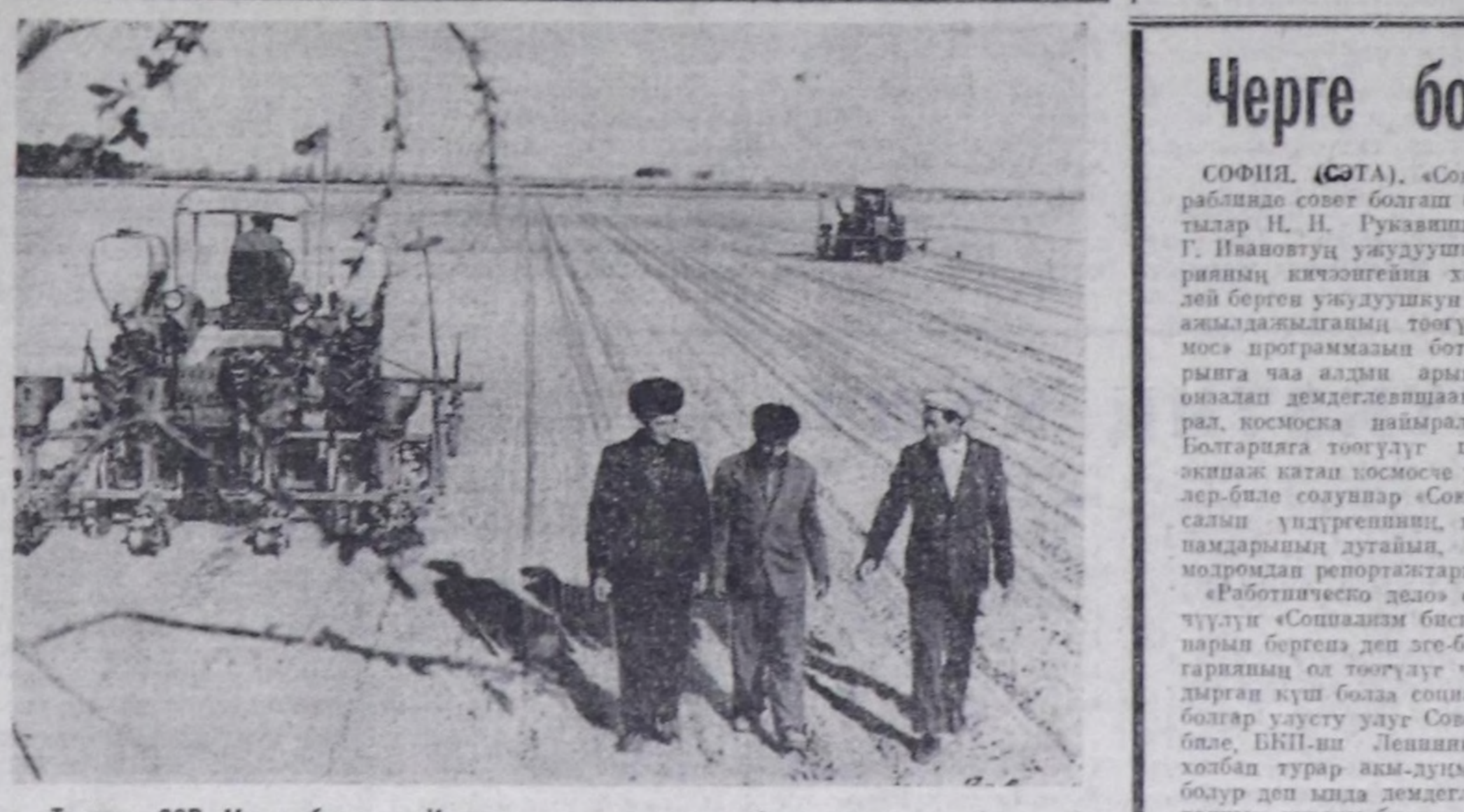
«СЭТА»

60 ХУУ БЕДИДЕР

Өвүр районунуң коммунал аякка-агыиыиң коллектив «Кымыл субботникке» боттары-нын уауун кирештер дээр субботник хүвүне 20 кижи аяккалар болган кижи бүрү-дү 8 рубльдин аяккалар ол хүн кылырын көргөнөр. Ол болза күш-ажылды бүдүрүчүлүгү ортукмо дошөлдөн 60 хуу бе-дидер кылдыр сааламы-дыр. Ычтанган коммуналчылар беш чылдың фондузунче 166

рубльди шпичилерин шпичиратканнар.

Бо аяккаларын организа-таар харымсалгалыг комис-сияны тургуска болган 6 тонна чутайын, 1000 кезек хо-рим иштарын баш бурунгаар белекее алган.

Туркмен ССР, Мары областа «Наранку маналы» совхозтун хөвөгө өстүрүчүлери бедик дүмүттүг мастерлери. Эрткен чылдын олар белекее пункттарына пландан ажык 2400 тонна чиг хөвөгүн чедирген-нер.

Бо хүннөрдө чер аяккаларын хөвөгө-ни массалык-биле тарып турар (чурунта). Беш чылдың дерткү чылдың олар 11900 тонна хөвөгө алар планыг турган, 14 муң тонна «аң адынын» алырын хүлээгеннер.

А. САПАРОВТУҢ фотоу. СЭТА-нын фотохроникасы.

КҮШ-АЖЫЛГА БЕЛЕТКЭЭР

«Нинти билиг школаларынын өөреникчилериниң өөредилгезин, кижиздилгезин улам сайзырангай-жылар болгаш оларны күш-ажылга белекээр ду-гайында» СЭКП ТК-ның болгаш СССР-ниң Ми-нистрлер Чөвүлелиниң доктаалын хүлээп алган-дан бээр ийи чыл ажып турар.

Школачыларын күш-ажылга белекее болгаш профуламышкын аякка чогумчалыг организа-стаар талазы-биле элден аяккаларын бисте боттан-дырып чоруткан. Ук айтырыларын улус өөредилге органдары доктаамал кичээнге ап, тус-тус уча-стоткерда аякка-херектерин дугайын үе-үелен чү-гаалайып, анализтен көрүп турары эки. Материа-лдыг база быжытып олар: дыка хөй аякка-агыл-лар, бүдүрүлгө черлери тускай хамаарылгалыг школаларына кабинеттерин дерип берип, бүдүр-лүг өөредилгезин организаастаарына бүгү талаалыг дузаны көргүзүп турарлар.

Бин-Хем районда «Кызыл тараачын», «Өк» сов-хозтар Туранның № 1, 2 база Аржаан ортукмак шко-лаларына автокабинеттерин дерип, чугула техни-ка-биле хандырган. Республиканың школаларында бүдүрүлгө бригадаларын эң хоочуну Туранның № 1 школанын бригаданы үндөспөлдөнгөндөн бээр чээрби чыл болуп турар. Анаа күш-ажылды дадыгышкын школазын хөй-хөй өөреникчилер эр-кенер. Дыка хөй доозукчулар школа соонда рай-онунуң аякка-агыларында аяккалар турарлар, көдээ аякка-агы-биле салым-чолун холбаштырып аяккалар чорурлар база эвээш эвес. Теорети-ктиг болгаш практиктиг билиглерин уруглар дең-ге шингээдиң ап, амьдыралга өөренип, күш-ажылга белекееип турарлар.

Каа-Хем районун алды ортукмак школазында автокабинеттер бар. Чөөн-Хемчик районун ортукмак школаларынын хөй кезинде автомобиль болгаш көдээ аякка-агыга хамаарышкан кабинеттерин дер-ип тургускаан. Барын-Хемчикте «Шекпээр», «Хем-чик» совхозтарын удуртулгаи бүдүрүлгө өөредил-гезиниң айтырыларын чугулага көрүп, школаларга боттуг дузаны көргүзүп келген. Кызылдын № 4, 10, 14, 15 школаларында, школа-интернатта бүдүр-лүг өөредилгезин организаастап чорударына таарым-чалыг база тургустунган.

Күш-ажылга кижиздилгени болгаш профула-мышкын аякка чогумчалыг организаастап, бир-дем-биле аяккалар турар школа болгаш аякка-агы, бүдүрүлгө коллективтери республикада ини-тизи-биле эвээш эвес дээр тодаргай-дыр. Бөгүнү солунуң «Педагогика арыныда» Каа-Хем районун Сарыг-Септе № 2 школаны дуржулазында бө-лүк материалдарын парлаан. Профуламышкын аяккалар организаастап турары бо школада черле эки.

Күш-ажылга кижиздилгенин чугулазын, профу-ламышкын аяккаларын учур-дузаны билбес кижи чок. Совет көдээниң кайгамчык чаартылгаларына, улус аякка-агынын ангы-ангы адыларын, ылаңгы көдээ аякка-агынын сайзыралына чалып холдарын кирер үлүг-хуузу улуг. СЭКП ТК-нын июль (1978 ч.) Пленумунун шпичирлеринде мааңа хамаарыштыр чугула сорулгалар салдынган.

Бүдүрүлгө өөредилгезин организаастап чорударда оон перспективаны бодалары, аякка-агыларын, районуну, республиканың аяккалар кадрларга малчыларга херекселдерин барымдалаары кончуг чугула. Бо аяккалар чер-черде совхозтар, бүдүрүл-гелер эки-не көскү киржилгелиг болурунун ужуру-даа ында.

Тес-Хем, Эрзин, Өвүр, Танды районнарын чам-дык аякка-агылар удурткучулары школаларда бү-дүрүлгө өөредилгезинин базаазын быжыглаарынче мынчага дээр сагыш салбайн келгенер. Школалар-да эки дериттинген кабинеттер, мастерскаялар чо-гуулан күш-ажыл кичээлдери эренгей өзү-биле эр-тин турар. Өөреникчилерин бүдүрүлгө бригадаларын доктаамал аяккалар кылдыр тургузар, оларга машина-техниканы быжыглаар дугайын ында хер-кек алабай турар. СЭКП обкомунун бюрозунун болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң эрткен чылдың мартта хүлээп алган тускай докта-алы турбуже, бо айтырыларын башкарып шпичир-лежирине Көдээ аякка-агы министрствозу бот-ту хемчеглер албайн турар ужуру чүдөл?

Өөредилге чылы доостур чоокшулаан. Чагы хүн-ер келген. Оон-биле чергелештир хайнышкынын аяккалар тус-тус школа коллективтерине база эгелээр. Бүдүрүлгө бригадалары чакы аяккаларже кирер, оларны машина-техника-биле хандырыныче чогуур аякка-агылар сагыш салыр ужурулуг. Шко-лачыларын аяккалар, чурттаарына таарымчалыг байдалдарын тургузары база аякка-агыларын херээ болур.

Школа чанынын участоттарына көдээ аякка-агы талазы-биле дуржулга аяккалар чедишкенин чорудары база чугула айтыгы. Нинтиге аякка-агы аяккаларже бугу школаларын чер-черге хаара тудары, күш-ажылды болгаш дыштанылганын ла-герлерин организаастаары, өөреникчилерин күш-ажылчы каттыжышкынын, эвенларын тургу-зары улус өөредилге, школа органдарынын база бир чугула сорулгазы болур.

„Союз-33“ автономнуг ужудуушкунда

УЖУДУУШКУН БАШКАРАП ТӨП. (СЭТА). Каттышкан эки-партияны ужудуушкунуң про-грамманын өзүгээр апрель 11-де Москва-ныи-биле 21 шк 54 минутта «Союз-33» корабль орбитаның «Салют-6» — «Со-юз-32» комплекси-биле чоок-шулажып эгелээн.

Чоокшулажышкын үезин-де «Союз-33» корабльдин чоокшулаштырын таарыштыр шпичидакчынын аякка-агыиң чогутур чурму ажык берген болган корабльди «Салют-6» станица-биле тулш-турарын соксаткан.

Космонавтар Николай Ру-дзинский болган Георгий Иванов Черге эл кээринче белекее берген.

Черге болгаш космоска найырал

СОФИЯ. (СЭТА). «Союз-33» космос ко-рабляда совет болган космонав-тылар Н. И. Рухавицкийтиң болган Г. Ивановтун ужудуушкуну бугу Болга-рияның кичөөгөи хаара туткан. Эге-лей берген ужудуушкун болган-совет кады аяккаларын тогурунче, «Интеркос-мос» программаны ботандырар чоруда-рына чаа алды арнын аяккалар деп онаалал демделгезинде, «Черге найы-рал, космоска найырал», «Социалистиг Болгарияга төгүдүг шаң», «Каттышкан экипартия катан космоске ужушкан» деп өс-лөр-биле солуннар «Союз-33»-ту СССР-ге салып үндүргенин, космонавтарын намдарын дугайын, Байконурда кос-модролдон репортжастарын парлаан.

«Работническо дело» солунуң мурунку чүдүгү «Социализм бисте космос чагы-нарын берген» деп эге-биле парлаан Бол-гарияның ол төгүдүгү чедишкенин хан-дырган күш болза социалистиг тургузуг, болган улусту улуз Совет чуртун улузу-биле, БКН-ин Ленинниң партиязы-биле холбайн турар аякка-агыиң найырал болур деп ында демделгезин, Совет чурт-на даштын турарын, бистиң күрүнеарыштын өртем-техниктиг кады аяккаларын болган космос өртемни болган техника-ны тургузар база хөгүдөр арганы бер-ген, оң чедишкенин космос күрүне-арыиң арамдыг БУР-нун киргетине ар-нын берген деп, солун онаалал демделгезин. Болгар-совет найыралды ол чаа аяк-каларын бистиң чуртувустуң удуру өн-үгү, амгы үенин шыгарайгы күрүне аяккаларын эл Л. И. Брежневтиң ады-биле холбай турар бис.

Бистиң найыралдымыс космос бедикте, ринге чөткөн болгаш бөгүн космоска ийи сурутку, ийи алышкы бар деп, солун уламчылал, Социализмниң болган ком-мунизминин улуг идеяларына сорук кирген ийи улустун арамдыг найырал-дын ол улуг демдө-дир!

СССР-ниң, ГДР-ниң болган Пошманьда космопалытарын ужудуушкуну-биле бир демей, бо ужудуушкун Совет чуртун интернационализминин, социалистиг дем каттыштырылганын күрүнеарыштын кады аяккаларын бистеги турар-нын чайнылгач херекчелиг болур деп, солун демделген.

ПЕДАГОГИКА АРНЫ

ШУПТУ ӨӨРЕНИП ТУРАР

Өөрдилге-кижизидилгели асыл талазы-биле Таңды да эң эки шолаларның бирээзинге хамаарып Ичетов сес чыл шолаларның амыл-херектеринин дугайын бистиң көреспондентивис сонуургаан. Школада өөрдилге эргекчиин Валентина Петровна Иванова соң дугайын мөөң аадаан чагалаан турар.

— Соңгу чылдарда бистиң коллективин амыл эзеп тургучу, өөргүзүлөр эки болуп турарын эскерип болур. Ишти күш-биле бир демниг амылдан тунейи ол болган деп санаар бис. Бирги чартык чылда болгаш үшкү уадуунда күш-үзүлгөниң нитиини-биле багыт аяс. Иңчалаа-даа өөргүзүлгө барымдаа чок. Чөпүр кылдырмай турар чүүлдер аякч энес.

Школа коллективине мурнакчыларын аттарын манса атап болур. Эге класстар башкызы В. О. Монгуш, К. Н. Монгуш, математика башкызы Л. Б. Дамчи, А. К. Доржукай болгаш өскөдөр-лаа даяндыр болгаш ажил-херек дөп белк харымсалгалыг, кызымак башкылар болуп турарлар. Башкылар коллективине 25 кизи амылган турар, оларнын бири-мергежлик бедек, боттары кезээде өөренип, чаа чүүлдерде дожулаарын оралда-аралда.

киржилгелерче онаа сагыш салып келди. Мал чөми бөлүкчиринге, хой дургулда-агыга тускай эвенелер амыл-ла чыгар.

Бистин материалдык база-выс таарымча чок, школа дөрг-беш кезек черде. Бо чыла чаа шолалар тузуп доо-годи болор дөргөргө уагү идо-гелди салып турар бис. Иң-чан бистиң амылдарымыкы таарымчалыг байлап тургустурар. Ам бисте кабинеттер чок, өөренилгени көргүзүп мате-риалдарын (шупту эртемдер-ни) чангыс черде өваллап каан.

Эртер чылын бистиң шко-ламы 40 кизи доокуп үнгөн. Олардан 24 өөреникти тоску класста өөренип турар. Алды кизи профессуриалдерде өөренип кирген. Техникумарда бала аады кизи бар. Ар-кабарны совхозта амылдап ту-рар.

Бистин коллективтин мур-нунда салдыган чутула со-дуула— өөрдилге чылың те-дикшичинин доозар. Амыл-дык шынары дөп кизи бу-руз сагыш салып, улам чүт-күлдү амылдаар.

ЧУРУКТА: Шаган-Армыгың № 2 ор-туман школының башкысы Вячеслав | Владимирович Мареев физика кичээлин эрттирип тур. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

Мында Каа-Хемнин Сарыг-Сел № 2 школының өөрдилге-кижизидилгели амылдан мөөнөттүгүн дуржуулаан чам-дык чүүлдерин парладык. Школачыларын күш-ажылы кижизидилгелерче колдоткон онза кичээлгенин салып турар. Ук ажы-ла тодаргай угланышыкның чорудуп келген. Уругларның күш-ажылы белектерин чогуумчалыг чорударына өөреникчилерин бүдүрүлгө бригадалык кол бааза апарган. Совхоз бүдүрүлгө-биле школынын харылзаасы быжыг. Школаның хөй-хөй доозукчула-ры чыл бүрү-ле төрөп совхозунда амылдап артып турарлар.

Оларнын аразында күш-ажылы-биле чоңуң макталын чедип алганнар база бар. Уругларны профессия шилип алырына белектер амылдан таарымчалыг чорудуп турар. Школа дооскан соонда шилип алган мергежлин бугаар өөренип турарлар база өзөш эвес. Профуг-ланышыкның амылдан республиканы болгаш районну уаус амыл-агыянын хереглелдерин барымдаалап турары эки. Школачыларын бот-башкарылгазы, уругларны коллективке кижизидери чергелин айтырылгар талазы-биле коллективте база эки дуржулга бар.

КҮШ-АЖЫЛГА КИЖИЗИДИЛГЕ

Сарыг-Сел № 2 школының коллективиде идея-политикти күш-ажылы болгаш мөзү-шнар кижизидилгенин айтырылгары комплекс-тиг башка көрүнү чутула деп санап турар. Күш-ажылы кижизидилгени коммунисттик кижизидилгениң өскө айты-рылгары-биле өскөй холбал келген. Өөреникчилерин идея-политикти болгаш мөзү-шнар талазы-биле башка чорудуп херектин оларның күш-ажылы хамаарылгазы-биле илереткилер деп санап ту-рар бис.

Күш-ажылы кижизидилгени бистин школада мыным үш кол угланышык-биле чорудуп турар: ишти амыкты күш-ажылыга тургустурар баш бурдугар белектер; күш-ажылыга белектер база профуг-ланышыкны талазы-биле амыл. Бо айтырылгарын шийирлөөрде республиканың болгаш районну уаус амыл-агыянын хереглелдерин бар-ымдаалап турар бис, уруг-ларнын назы-харын, сонур-галдарын, профессияларга чүт-күдүн база өөренип көөр алар.

Ук айтырыгын бирги клас-тан өгөлө-ле чоруда бер. Кичээлдерин, класстан болгаш школалдан дашкаар амылдарын онаа калба-биле амылдан ту-рар бис. Илалык өрөөн амыл-агыяга хамаарышкан профессиялар-биле таыжыл-ганы башкалар чорудуп өгө-лөөр. Малчынын, тарая-кынын, саачынын мергежи-лик оона кичээлгенин салып турар.

Чылдың-на сентябрьда, ок-тябрьда пионер чымырларына, класс шайтарына тараяк-нын буаныг ижиниң дугай-ын чуталаарын чанчып болган. Социалисттик Күш-ажылың иш дашкыр Маалым Гиталовтун «Тараа дугай-ында болза» деп чутуу школага сайгарын чуталааш-кан. Бистин районда СКЖН-нин XXV съездин атыг совхозтук механизатору, Соци-алистик Күш-ажылың Маалым Давид Лойбаннның «Шыңга-парлаттылган, тараа дугай-ында болза» деп чутуу школага сайгарын чуталааш-кан. Бистин районда СКЖН-нин XXV съездин атыг совхозтук механизатору, Соци-алистик Күш-ажылың Маалым Давид Лойбаннның «Шыңга-парлаттылган, тараа дугай-ында болза» деп чутуу школага сайгарын чуталааш-кан.

Темалыг режиссер, лекция, беседалар, экскурсиялар, по-ходтар, сәдеттер органиаста-рым база уагү уагү-дуалыг бооп турар. Сарыг-Сел № 2 школының доозукчулары-биле чыл буру органиастап ту-рарымыс учуражышыкына-нын учур-дуалыг уагү. Төрөпү шолалыкка, башкыла-рында олар боттарынын амыл-херектеринин дугайын сепкил камышык-биле чуталап, доозукчуларга сонургалыр-лар.

«Кым болуру?» «Хамааты үзөөлөтөө дашкырып тур», «Төрөп чүтүвүстү амыл-биле алдаржыда» деп тема-ларда эрттирген кезеңдер онаа солуп болган. Школада проф-класс улуртучулуун кол сорулгазы өөреникчил-дерин быжыг коллективин тургузары болур. Булуңу класстын, шолаланың алы дөп шолаланын эки өөрениги, чүрүм-салгыла-лыг болурун, тай-иниң амылдан илалыктыг кир-жилгелин чедип алары көчүтү чутула. Өөреникчи бүдүрүлгө өзгөчө тала-рыне кичээлгелер салбас болза доржук. Ини Кис-саин. Ала Түвай-оолу, Римма Уаугуну, Байыр Мыдакым, Недея Жаным дөп өскө-ла өөрдилге-кижизидилгелин чорудуп турарлар. Илалыг коллективти тургузарына дөп өскө-ла өөрдилге-кижизидилгелин чорудуп турарлар. Илалыг коллективти тургузарына дөп өскө-ла өөрдилге-кижизидилгелин чорудуп турарлар. Илалыг коллективти тургузарына дөп өскө-ла өөрдилге-кижизидилгелин чорудуп турарлар.

БОТ-БАШКАРЫЛГА

Өөреникчилерин бот-баш-карылгазы оларның өөрдилге-кижизидилгелерине уагү ролдот. Бот-башкарылга өөреникчи кизи бүртү-лүч мерде-линиң сайыра-рынга, амыл-чадыкың шили-тишип тургустурарына бол-гаш оларнын амыл сайыра-рынга уагү салдарыг. Иң-чангыш бистин Сарыг-Сел школының интернадына бот-башкарылгазы уагү кичээлгенин салып турар чыл-дагы амыл-ла ила.

Бистин С. К. Тока аттыг школының интернадына 316 өөреникчи 6 корпустарга чуртуп, өөренип турарлар. Оларнын чус бешини школа-дан 2 км черде чуртуп ту-рар. Мындагы чөпүк амыл-ла ила амылдан шилтир-теп болуп турар. Иңчалаа-даа кижизидилге амылдан интер-нат чөвүлгө дуалаашып, чо-гуур улуг-хууаң кирип кел-ген. Интернат чөвүлгө оон-лагарында, корпустар, сек-торлар дашкаарында, секре-тариянда болгаш оң кези-гүлерилен тургустунган. Чөвүлгө өөрдилге, арыг-ше-вер, амыл-агы, культура, массалыг күш-культураның бичилерге дуалаарымың секторларында тургустун-ган. Ботунун амыл-чорудуу-азын кылдып турар.

Ууур, чыдар чөвүлгө арыг-шөөрүн, чүрүм, күш-ажылы шайтарын, столовалга лежурияларын интернат чөвүлгө ботунун секторла-ры-биле бот-башкарып турар. Корпус бүрүзү тускай коруус чөвүлгө. Оң амылдан база-ла интернат чөвүлгө-биле бир дөмө— корпуска кылдып чөвүлгө амылдан шунтууун башкаар.

Корпустарга кезеңиниң өгө-лөөр шунтуу чысаалы өр-төр. Алаа ол хүнүн калчаар эртениниң дугайында ле-журиялар ботунун бөп. Ол хүн кым калчаар өөргөшп, кым чүрүм үзөшп, кизи бүрүзү чүрүм болгаш шолалык интернат чөвүлгө амыл-агыяга калчаар кирше-ви-ниң дугайында болуп амыл болгаш дашкаар өөрдилге чүтүкчө кым хире белектер-генин алаа чуталаашып.

Интернат болгаш корпустар чөвүлгө боттарынын ху-радалыгы интернаттын ни-ти амылчалыкында ила дөп-херекселдерин байла-нып, чүрүм-салгыла, өөрдил-ге дугайында долгалам чуталаашыптар. Иңчалаа-даа чамлык хүнерин бот-башка-рылга хүнери болурун ту-рар бис. Ол хүнерде өө-реникчилер уладып, түвени эки билер апар-ла-ла, оларга уагү кижинин арга-тунейи, дуаны черде херек. А кол-ла түве чан-гыс аал коллективти тургу-зарында. Бистин класс үш чыл дургууна 100 ху өөрдилгелиг болуп келди. Ол болза класста өөреникчи бүдүрүлгө коллективти дөп өскө-ла амылдан чорудуп турарлар.

Школачыларын күш-ажылы болгаш шериг-патриоттук кижизидилгелерине СКЖН ТН-ның Чыгыш секретары, СССР-нин Даад Советинин Президиумунун Дагазы эң Л. И. Брежневтиң «Бичи чө», «Катан тургузуушкун», «Кур чө» деп чогаалары уагү уагү-дуалыг болуп турар. ЧУРУКТА: Сарыг-Селде Салчаң Тока аттыг № 2 школының сепкил класстары «Кур чө» деп чогаалды өөренип турар. Д. ИГИТТИН фотоу.

С. ДОСТАЙ. Сарыг-Селде С. Тока аттыг № 2 школының директору.

КОЛЛЕКТИВТИҢ КУЖУ

дөп өскө-ла өөрдилге-кижизидилгелин чорудуп турарлар. Илалыг коллективти тургузарына дөп өскө-ла өөрдилге-кижизидилгелин чорудуп турарлар. Илалыг коллективти тургузарына дөп өскө-ла өөрдилге-кижизидилгелин чорудуп турарлар.

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР УЛАДЫП

үвени эки билер апар-ла-ла, оларга уагү кижинин арга-тунейи, дуаны черде херек. А кол-ла түве чан-гыс аал коллективти тургу-зарында. Бистин класс үш чыл дургууна 100 ху өөрдилгелиг болуп келди. Ол болза класста өөреникчи бүдүрүлгө коллективти дөп өскө-ла амылдан чорудуп турарлар.

ДЕТКИМЧЕЛИГ БҮГҮ ТАЛА-БИЛЕ

Республиканың башкылар били белектер институту бүгү өртүмкү шолаларына класстан дашкаар амылдар талазы-биле өөрдилге эрге-лекчилеринин журуула органиастап эрттирген. Ук курска башкаар школага чорудуп амылдарын амыл-бүгү арга-деварисир-биле таыжыл-гы, практиктик болгаш теор-етикти билгелерин алган-нар. Туриниң № 1, 2, 3 школарында олар чорудуп, № 1 школага болгаш «Хи-мия болгаш шайкы» деп класс шагының эртенки со-луни болган. № 2 школаның интернатта чуртуп турар уругларын бот-башкарыл-га амылдан таыжыл, арга-дуржулга солукшанар.

Туриниң № 2 школага кы-зыл нечилер слөду солуп өр-төр өрөк. Ол школа тыма-кы тургустурар дугайында ма-териалдарын чым, музей тургузар деп турар болгаш школамы «Тыва эки тур-чылар» деп ат-биле аамдарын чедип амыл дөп уагү амылдан чорудуп турарлар.

Кызыл доорайнын Ф. Дор-жункиниң атыг шолаларын-надың «Ленинчи өөрдилге» көрүп, оуу калчаар де-рөөн-биле таыжыл көргөн бис.

Кызылдың № 4 школында бот-башкарылганын кал-чаар органиастап турары биске база солуп болуу.

Туриниң № 1 школының бүдүрүлгө бригадалык та-ымалы, оң амыл-агыяны ко-руу, амыктыг чүүлдерин би-лип адымыс. Практиктик өөрдилгелер аныла теорияга солуп бол-гаш амыктыг лекцияларны кижизидилгелерче. Оң чыжээлге кижизидилгелер башкызы К. В. Салчактың «Интернады-налды калчаар» ол-ла шил-тептугүн башкызы Л. П. Салчактын «Школада интер-нат амылдан дугайында» кустуун улуртучуу Ч. О. Сунаушунуң «Класстан даш-каар амылдарын пазы» деп лекциялары өөрдилгелер эки болган. М. ТАРТАН-ООД. Улу-Хем район.

Класстан дашкаар амылдар талазы-биле өөрдилге эргекчи. Таңды район.

З. СПИРИНА өөрдилге эргекчи.

ТААРЫМЧАЛЫГ. Суг-Аксы өртүмкү школа-мын интернадына Ишенин-ниң, Кызыл-Тайганың мал-чынарымын база ол суурлар-дан өскүс 50 уруглар өөр-енип, чуртуп турарлар. Олар-ның өөренип, чуртуп турар интернады арыг-шылган. Оуу-нчаар тургузарына өөри-никчилерин боттарынын кы-зыл чорудуп турар амылдан улуг. Интернаттын амылдан пазы амылдан чоруп турар. Оуу кичизидилгени башкы Кызыл Дөпкөк билдиги.

